

30. Prorok Ezekiel

Sastav knjige:

Knjiga proroka Ezekielja je sastavljena od tri dijela koji prilično vjerno odražavaju tijek prorokove aktivnosti.

Ez 1-24: nakon uvoda koji opisuje prorokov poziv (Ez 1-3), slijedi zbirka ukora i prijetnji koja je upravljena Judi i Jeruzalemu prije njegove opsade i pada. Ovaj dio knjige pokriva period 593-587. g. pr. Kr. i predstavljaju prvi dio binomija – *pars destruens*.

Ez 25-32: proroštva protiv naroda koji su na neki način doprinijeli padu Jeruzalema. Drugi i treći dio knjige se odnose na period 586-571. g. pr. Kr. i odnose se na drugi dio binomija – *pars construens*.

Ez 33-48: poslije dolaska drugih prognanika (iz druge deportacije, 587), Ez se bavi temom mogućnosti narodnog preporoda (Ez 33-37), Gospodinovim odlučujućim interventom protiv neprijatelja (Ez 38-39) te opisom nove zajednice nakon što Gospodin omogući povratak prognanika (Ez 40-48).

Ezekielova poruka

Ezekiel je rođen oko 622. i doživio prvu deportaciju 597. (usp. 2Kr 24,10-16). Dospijeva u Tel Abib, do rijeke Kebar (3,15) i među prognanicima vrši svoju aktivnost. Nakon što se raspala politička struktura, svećenici i proroci su postali kohezioni dio društva koji će pokušati ujediniti i animirati prognanike. Ezekiel, koji je i prorok i svećenik (usp. 1,3), vršit će dvostruku ulogu: kao svećenik čuvat će i poučavati o tradiciji i kultu, a kao prorok pomagat će Izraelcima da čitaju povijest Božjim očima.

U prvoj fazi djelovanja (593-587.), nakon opisa poziva (Ez 1-3), prorok se obraća sunarodnjacima u sužanjstvu da ne počinju živjeti u iluzijama o skorom povratku. Naime, nakon Nabukodonozorovog kraha (596-594.) pojavio se tračak nade u moguće oslobođenje. Ezekiel simboličkim radnjama naviješta da tek predstoji opsada i pad Jeruzalema te nova deportacija (Ez 4-5); opasnost će se nadвити i nad Izraelove planine (Ez 6) te nad cijelu Obećanu zemlju (Ez 7). U poglavljima 8-11 objašnjava uzroke Izraelove tragedije (idolatrija, sinkretizam, uvjerenje o vlastitoj ispravnosti), proglašava da će Božja prisutnost napustiti Jeruzalem.

U 9,1-11 čitamo kako Gospodin kažnjava svoj sveti grad:

Tada zagrmje na moje uši i reče: "Kazne grada! Priđite svaka sa svojim zatornim oružjem u ruci!" I gle, dođoše šestorica ljudi s gornjih vrata, što su okrenuta k sjeveru, svaki sa svojim zatornim oružjem u ruci. Među njima bijaše i jedan odjeven u lan, s pisarskim priborom za pojasom. Uđoše oni i stadoše uz

tučani žrtvenik. A Slava Boga Izraelova vinu se s kerubina, nad kojima lebdijaše, prema pragu Doma.

I pozva čovjeka odjevena u lan, koji imaše za pojasom pisarski pribor, te mu reče: "Prođi gradom Jeruzalemom i znakom 'tau' obilježi čela sviju koji tuguju i plaču zbog gnusoba što se u njemu čine!" A drugima reče na moje uši: "Pođite za njim gradom i ubijajte bez milosrđa. Oči vaše neka se ne sažale i nemajte smilovanja. Pobijte starce, mladiće, djevojke, djecu i žene; istriebite ih sve do posljednjega. Ali na kome bude znak 'tau', njega ne dirajte. Počnite od mojega Svetišta!" I oni počеше od starješina koji stajahu pred Domom. I reče im: "Oskrvnite Dom moj i napunite mu predvorje truplima! Krenite!" I oni iziđoše te zaredaše ubijati gradom.

Dok su oni klali, ja ostadoh, bacih se ničice i zavapih: "Jao, Jahve Gospode! Zar ćeš zaista uništiti sve što preostade od Izraela da iskališ svoj gnjev nad Jeruzalemom?" Reče mi: "Veoma je veliko bezakonje doma Izraelova i doma Judina; zemlja je puna krvi, a grad krcat zločina. Govore: 'Gospodin je ostavio zemlju! Ne vidi Gospodin!' I zato se moje oči neće sažaliti i neću im se smilovati: djela ću im njihova oboriti na glavu!" I gle, čovjek odjeven u lan, koji imaše za pojasom pisarski pribor, javi vijesti: "Učinih kako si mi zapovjedio"!

U Ez 16; 22-23 prikazuje Izraelovu nevjernost kroz povijest. Temeljni uzrok Izraelovoj nevjeri jest kameno srce, hladno i bezosjećajno, te tvrda glava zbog kojih ne prijanja uz Božju riječ i prorokov poziv. Ovdje, u Babilonu, doživjevši već izgnanstvo, još uvijek se ne žele suočiti sa istinom nego pokušavaju događaje i Božju riječ tumačiti sebi u prilog (Ez 12,22-27; 13; 14,1-21). Postavlja se pitanje da li je ovaj naraštaj zaista toliko grešan da su zaslužili babilonsko sužanjstvo, kao što to tvrdi 2Kr 20-21? Ako ispaštaju tuđe grijehе, da li je to pravedno?

Ez stoga proglašava ništavom onu „oci jedoše kiselo grožđe, a sinovima trnu zubi“ (18,2). Babilonsko izgnanstvo jest kazna za kolektivni grijeh (kolektivna solidarnost u zlu), ali time se ne eliminira osobna odgovornost (Ez 18; 33,10-20; usp. Jer 31,29-30). Jer koliko god netko bio moralno pozitivan, ali kad počne činiti zlo onda se počinje uračunavati među grešnike:

Ako li se pravednik odvrati od svoje pravednosti i stane činiti nepravdu, pa zbog toga umre, umrijet će zbog nepravde što je počinio. A ako se bezbožnik odvrati od svoje bezbožnosti što je bijaše činio, pa stane vršiti moj zakon i pravdu, živjet će i neće umrijeti. Jer je uvidio i odvratio se od svojih nedjela što ih bijaše počinio, živjet će i neće umrijeti. (18,26-28)

To znači da je i ova generacija, kao i one prije, zaslužila ne samo babilonsko sužanjstvo, nego i smrt jer su prekršili Savez s Bogom. Stoga Božji poziv na obraćenje kojeg im upravlja u 18,30-32 itekako ima smisla – ako se ne obrate zaslužuju smrt spram koje je ovo sužanjstvo tek slaba opomena. Tako i ovaj govor o sudu biva stavljen u službu popravka i božanskog odgoja. Iz ovoga vidimo kako je čovjeku relativno lako pravdati se i cjenkati o tome koliki su

njegovi grijesi i koliku je kaznu zaslužio. Međutim, kad se kao kriterij uzme ne više grešnost ili pravednost nego tema koju Bog naglašava – a to je obraćenje (novo srce i nov duh) – onda grešnik mora priznati da je slabo priželjkivao takvu promjenu u sebi, a kamoli je ostvario. A dok god djeluje po starom srcu, onda mu ni djela ne mogu biti dobra. Samo novo srce koje je ispunjeno novim, Božjim mislima, može ići putem života.

Jedini pozitivni moment u ovoj fazi jest govor o tome da je *Slava Gospodnja* napustila Jeruzalem i smjestila se među prognanicima u Babilonu (10,18-22): time Ez želi odvojiti prognanike od onih koji su ostali u Izraelu i prikazati ih kao Ostatak koji poznaje i boravi s Gospodinom mijenjajući svoje srce (6,8-10; 9,4-8; 11,14-21; 12,16).

U isto vrijeme, ova „mobilnost“ Slave Gospodnje predstavlja *novum* u izraelskoj religiji: Bog ne samo da nije vezan tj. okovan za svoje višestoljetno prebivalište u jeruzalemskom Hramu, nego ulazi na teritorij tuđe zemlje i time na teritorij tuđih bogova. On to čini nesmetano i tako počinja svojevrsni skandal – svoje je narod prepustio tuđincu i time se pokazao slabijim, ali se ne ustručuje doći u Babiloniju među deportirane Izraelce. Kad bude potakao perzijskog kralja Kira, koji će u međuvremenu osvojiti Babiloniju, da pusti Izraelce kući i da im pomogne obnoviti Hram i Jeruzalem – dakle radi se o preokretu u kojem neće sudjelovati ni jedan Izraelac, tada će Izraelci definitivno spoznati da njihov Bog ima univerzalno gospodstvo. Dok drugi narodi zamišljaju kako su njihovi bogovi ograničeni na granice njihove domovine, Izraelov Bog ide kamo hoće i čini što hoće – on daje naredbe čak i perzijskom kralju i ovaj ga sluša. Nasuprot zamišljanjima drugih naroda, Izraelov Bog je u praksi dokazao da mu svi narodi služe – i slabiji i jači. Samim tim je sve rečeno i o njihovim bogovima.

Po razorenju Jeruzalema (33,21-22), Ezekiel prorokuje protiv naroda koji su sudjelovali u razorenju Jeruzalema (Ez 25-32), potom se posvećuje Izraelcima. Osuđuje odgovorne za nacionalnu katastrofu: uglednike, svećenike, proroke, veleposjednike (22,23-31), te „pastire“ (Ez 34). Naviješta radikalno čišćenje i unutarnju obnovu izgnanika (Ez 36), obnavlja nadu u pojavu novog Davida koji će Izraelu povratiti stari sjaj (34,23; 37,22.24-25; 45,7-12).

Tako u 36,16-28 Ezekiel prorokuje:

Dođe mi riječ Gospodnja: "Sine čovječji, kad dom Izraelov još življaše u svojoj zemlji, oskrvnu je svojim nedjelima i svojim putovima. Putovi njihovi bijahu preda mnoom kao nečistoća žene nečiste. I zato na njih izlih gnjev svoj zbog krvi što je proliše i zbog kumira kojima je oskrvnuše. Rasprših ih među narode i rasijah po zemljama. Sudio sam im prema putovima i nedjelima njihovim. Ali u narodima među koje dođoše, među svim narodima u koje dospješe, oskrvnjivahu moje sveto ime, jer o njima se govorilo: 'To je Gospodinov narod, a morade otići iz zemlje Gospodnje!' I meni se sažali moje sveto ime što ga dom Izraelov obeščasti u narodima među koje dođe.

Reci zato domu Izraelovu: 'Ovako govori Gospod Bog: Što činim, ne činim radi vas, dome Izraelov, nego radi svetoga imena svojega, koje vi oskvrnuste među narodima u koje dođoste. Ja ću posvetiti ime svoje veliko koje vi oskvrnuste posred naroda u koje dođoste! I znat će narodi da sam ja Gospodin - riječ je Gospodina Boga - kad na vama, njima naočigled, pokažem svetost svoju. Tada ću vas sabrati iz svih naroda i skupiti iz svih zemalja, natrag vas dovesti u vašu zemlju. Poškropit ću vas vodom čistom da se očistite. Očistit ću vas od svih vaših nečistoća i od svih kumira vaših. Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas! Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno i dat ću vam srce od mesa. Duh svoj udahnut ću u vas da hodite po mojim zakonima i da čuvate i vršite moje naredbe. I nastanit ćete se u zemlji koju dadoh vašim ocima, i bit ćete moj narod, a ja ću biti vaš Bog.

U prvom dijelu ovog poglavlja (36,1-15), Gospodin govori o *gorama izraelskim*. Taj govor predstavlja suprotnost prethodnom, 35. poglavlju – u Ez 35 Gospodin najavljuje kaznu *gori edomskoj*, tj. onima koji su se radovali Izraelovoj tragediji i smatrali da će ga sada uzeti sebi kao plijen, a u 36,1-15 gorama izraelskim obećava procvat i plodnost, napučenost njezinih gradova.

Tekst kojeg smo maločas čuli sadrži svojevrsni uvod i prvo u nizu od 3 proroštva. Uvod ukratko rezimira razloge Izraelove tragedije da bi potom prešao na razloge buduće Izraelove obnove. Zbog svoga imena – zbog vjernosti sebi i svojem milosrdnom srcu, a i obećanjima danim praocima – Bog će obnoviti Izrael. Dakle, nema Izrael razloga za uznositost nego treba konačno postati zahvalan velikoj Božjoj dobroti što će ga podići iz rasula. Bog će mu pomoći da stekne novo srce i nov duh da bi bio bliži Božjem srcu i dobroti koja iz njega izlazi. Da bi je mogao prepoznavati, usvajati, činiti svojom i onda dijeliti s drugima. Tako Izrael zadobiva ova dobra ne samo zbog sebe, nego da bi popravio ono što je porušio – oskvrnuli su Božje ime posred drugih naroda, a ovo je način da ga posvete. Tako Izrael ostaje dijelom Božjeg projekta posvećenja, tj. ozdravljenja svijeta koje treba krenuti iz Svete zemlje. Zbog toga su izabrani.

I u kasnijim poglavljima Ezekiel sve više oživljava pouzdanje naroda u čudesni Božji zahvat preporoda naroda (37,1-14.15-24a). Navještaj spasenja dostiže vrhunce u viziji odlučujućeg Gospodinovog sukoba sa svim neprijateljima (Ez 38-39); potom slijedi „Ezekielov zakon“ = vizija budućeg Izraela (Ez 40-48) – Božja slava će se vratiti iz Babilonije i boraviti u novom Domu. Ova će vizija postati idealom na kojem će se inspirirati postegzilsko židovstvo.

Kroz cijelu se knjigu provlači motiv Božje transcendencije i djelotvorne prisutnosti koja traži konkretno povijesno čovjekovo zalaganje: obraćenje i otvaranje duhu Gospodnjem.

